

Маја Михајловић
НЕМОГУЋЕ СУНЦЕ АЗИЈЕ

Маја Михајловић
НЕМОГУЋЕ СУНЦЕ АЗИЈЕ

Издавач:

Имприматур д.о.о.
Мише Ступара 4
Бања Лука
info@imprimatur.ba

За издавача: Борис Максимовић

Уредница: Марија Пејић

Лектура: Соња Леро Максимовић

Дизајн корица: Драгана Васић

Фотографија на корицама: Тајана Дедић-Старовић Остић

Графичка припрема: Соња Леро Максимовић

Штампа: Сканди с.п.

За штампарију: Младен Спасојевић

Тираж: 300

Година: 2024.

ISBN: 978-99976-53-47-5

Дистрибутер за Србију:

БИБЛИОНЕР д.о.о.
Дунавски кеј 12, 11000 Београд
office@biblioner.rs
011/3284-094, 066/802-13-32

Маја
Михајловић

НЕМОГУЋЕ
СУНЦЕ
АЗИЈЕ

мом брату и мојим сестрама

I
немогуће сунце азије

*дошло је вријеме да ријечи мушкараца
жене оружјем побију*

вергилије, енеида

о узроцима смрти

1.

сјећаш ли се, александре, тишине јутра
азија нас је већ узимала у власт
с величанственим презиром
није ни чудо да си је толико желио
слично се сличном радује кажу
вајала нас је азија од своје глине својих даљина и сунца
и затварала непримјетно
а ми смо клицали ватрама мислећи да смо господари
оног што нас покорава
али сјећаш ли се, александре,
оне нијемости згроженог неба
увријеђеног нашом ништавношћу
и како је дрвеће забрујало чаробно
као да је хиљаду богова небу полетјело
кад се усправило
коначно ослобођено
стега конопаца коже људског плача
и преполовило глас
и руке отело једну од друге
и дигло се недирнуто криком разорене наде
те издајничке самртничке вјере

у помиловање у немогуће ствари
која гледа распарчано тијело у невјерици
дуго дуго послије смрти
како није знала куд да оде лишена бесовог гласа
под тим немогућим сунцем азије
ипак треба ићи с поносом надао сам се да ћу у томе успјети
гледајући у твој потиљак златни
моје сунце моју звијезду водиљу
под тим големим небом немогуће азије
сјећаш ли се, александре, како се дрвеће
лако отело тада жељно неба
и стресло са себе све од душе
моје твоје његове
и како је бес постао тек лијева половина и десна половина
које више ништа не значе
од којих више ништа није могуће направити
ја то памтим и сад: и крик и трзај
и чаробни заносни покрет крошњи
и како се дрвеће вратило небу
дакле дому дакле једином нама неосвојивом
заувијек изгубљеном а да то нисмо ни знали
ти опијен немогућим сунцем азије
ја сунцем твоје немогуће љепоте твоје немогуће љубави
ох, александре,
зашто се нисмо вратили кући тај дан
кад се дрвеће истргло и одлетјело небу
с величанственом нехајношћу
негануто болом неузбуђено окрутношћу
незабављено кад се винуло тим спектаклом
кад се уздигло славно сасвим недирнуто
том обичном људском причом
о смрти и подјели

2.

Људи су узалуд расијецали животиње бацали утробе
гледали звијезде
у потрази за истином
све је било речено у твојим очима
прошлост и будућност и природа ствари
астрологија и астрономија и филозофија ништавне су
за оног ко чита из сржи
дакле зјеница дакле сфера небеских вољеног бића
за оног ко слуша дакле заиста чује музику
симфонију тих предјела
али људи су радије учили гледати свуд сем у очи
ја се тог никад нисам плашио
и знао сам све још онда сам открио
и своју и твоју пропаст, александре,
знао сам
видио сам то у још у зачараном твојим сјајем
осунчаном твојим гласом врту
док је аристотел самозадовољно причао
оним својим слаткастим али опорим гласом
мислећи да нам открива
огромне неслућене тајне
које ми никад не бисмо сами дознали
без њега разумјели
а ја сам тад ту у теби кроз тебе видио
преко свих замисливих граница
ти си био посљедња линија свих мојих погледа мојих додира
мој почетак сазнања
моје су се очи руке жеље заустављале на теби
само да би кроз тебе могле разорити
све познате темеље све познате крајеве

и видјети смисао суштину
узрок космоса разлог овог разорног дисања
схватити прољећа и сњегове и врхове твојих увојака
и дубине пада с тих врхова из милости неба
поставити ново почело кроз тебе
то је било страшно било је несносно посве разорно
али проблем с људима је што у истини што у науци и методи
претпостављају одсуство осјећања
дакле лишеност бола ја сам му се предао
ту тад предао сам ти се, александре,
сазнао више него што би сви аристотелови списи
икада могли рећи икоме
у твојим очима открио сам ту тад све:
истовремено летећи моја душа била је бесмртна
у небу твог њежног ока
које је пјевало љубав и славу слатко од нектара олимпског
и падајући бивајући сахрањен у дубинама немира
сила рушилачких
слијепе амбиције црнини од поноћи дубљег твог другог
земаљског ока
ја сам пристао на то
свака је љубав и једно и друго ако се жели имати цијела
свака је љубав и једно и друго
ја сам те дијелио, александре,
али ја сам имао цијелу љубав још је носим
мог тијела одавно нема свеједно
на мојим уснама још лежи њежност твог пољупца
који убија и васкрсава једним јединим истим покретом
лакшим од валова прољећне свјетлости
мог тијела нема одавно а ја расточен у зрак
вјечни становник куће вјетрова
и даље на уснама којих нема носим

златни окус и медену тананост твог пољупца
и страشان бол чежње и пропасти у грудима
зато југовина још доноси немир и мирише на тугу

3.

толико је јутара било, александре, знаш ли
толико сванућа у којима сам долазио теби одлучан
долазио теби уморан ријешен да ти признам
да ти кажем коначно не да ти се одупрем
да завршим све по сваку цијену
свако јутро послјије краја газе прије неумитне побједе азије
долазио сам и никад ти нисам рекао никад ти се одупро
то је било немогуће теби се одупријети
сјај у твојем смијеху би ме разоружао
прољеће у твојем даху везало
извезло сунцем моје тијело уморно у радост
и ноћи су постајале године и јутра планете
и ја ти никад нисам рекао
било је времена било је прилика
а ја ти ипак нисам рекао
да од свих побједа свих славних подвига
свих смрти које су стајале међу нама
батисова ме је једина уништила тако потпуно
тако дјелотворно тако чудесно људски
да нигдје више нисам могао заспати
без грча без сумње без бола себе
без наде у одмор у снове сам лијегао
газа је увијек била горда и достојанствена
и у одбрани и у смрти
газа ће увијек бити батисова смрт страшна горда

његово лице његов хладни пркос
његова оштра усијана непокорна храброст
опчинила ме је истина сасвим друкчије од тебе
али опчинила у цијелости
да сам имао само мало више смисла за земаљско
само мало мање посвећености циљу
дакле твојој срећи твојим крилима твојим миловањима
да сам само знао на вријеме тајну
тренутак кад прође све је изгубљено
свијет се и душа увијек губе у једном једином трептају
одступио бих отишао бих и слиједио њега
њега бих пратио пољубио му челом руку
и пошао у нову отаџбину
као човјек достојан тог благословеног несрећног копна
и тог окрвављеног безданог мора
и проклетства њеног и рађања њеног
из свих ватри свих непријатеља дрских самољубивих
упорно изнова
још велељепније још блиставије
још хировитије рађање љепоте
из сваке ватре расуте немилосрдне
ватре не знају с чим се боре кад у газу дођу
само су вода новом цвијећу њеном новој дјечи њеној
љубав његова смјелост његова
та несавитљива непресушна искра батисова
није заслужила твоје игре
твоја кривотворења митова
ох, александре, несрећни мој најдражи
чак ни ахил није био толико охол
мучи ме ноћима данима изнова
колика је моја кривица у том страдању
јесам ли те могао спријечити

да извршиш ту безмилосну пресуду за несмртни понос
ту безумну пресуду за страшни гријех презривог ината
за тај смртни гријех неклањања теби и само теби
раширим руке и ноге ноћу некад замишљам
тај парајући покрет сухих стаза под кожом
тај мукли јуриш побјесњелих путева на куцајуће срце
муњевиту кретњу кочија и раздвајање удова
кидање мяса и костију са још живе душе
он ни у таквој смрти није био биједан
али ти, ох ти, александре, ти никад ниси умιο стати
никад то нисам преболио
батиса и газу ти никад нисам преболио
ето зашто ти нисам о њему причао
иако ме сваки покрет твог лица
сваки вјетар у твојој коси сваки окрет точкова сјећао на то
знао сам ако изговорим то ће нас уништити
ако изговорим постаће стварно и коначно и неопростиво
а зар ја теби да не праштам зар ја нас да уништавам
и срце ми се ноћас пуни звјезданим сјајем
јер коначно без бојазни све смијем да ти признам
више ништа не може зауставити ове ријечи да истеку
ову молитву да се исплаче

4.

није бог неистина, александре, људи су неистина
претворили су ријечи у замке одвојили их од душе
ми смо инструменти таме срца свога на овој земљи
ријечи су у клопке претворили и богове у алатке
сами себе у ствари
то је природа људи

све на свом путу претварају у пуко оруђе
зар је душа зар је бог могао бити изузетак
шта је и могао очекивати кад нас је под ово сунце довео
таква је природа човјека нису они криви што то чине
богове су у оруђе претворили
и потчињавају покуравају освајају и убијају њима
нису они криви бог је знао шта чини ипак буде ми жао
што си и ти тако чинио
што си им повјеровао што си опсјене као луђак јурио
мислећи да имаш права
више од других на све права да имаш
да боговима твоје вино твоје жито
твој жртвеник с невином крвљу значе
што у своје искупљење ниси вјеровао
јер ниси мислио да имаш за шта да се искупљујеш
за шта да се кајеш
али није вино није жито нису ријечи довољне, александре,
оне никоме с ове стране не требају
и како сад да те нађем ту
изгубљеног у свјетлу истине
јер није бог што људи кажу да јесте
бар си ти то морао да знаш
земаљски сине олимпа

5.

кроз сву моју тугу сјећања на коју сам осуђен
у овој кући вјетрова
прожме ме понекад необуздани смијех:
како су наивни људи
они још и данас траже разлоге траже одговоре и узроке

а не виде што им пред очима лежи развијено
откривено одговорено тако јасно и очигледно
па они још вијећају шта је могао бит узрок твоје смрти,
александре,
као да не знају да богови не умиру од болести отрова
завјера тајних оружја
они испитују претпостављају постављају па обарају
испредају сложене теорије приче
упорно мудрују
као да не знају најједноставнију ствар
да и богови умиру од сломљеног срца
и још: од обичне издаје
али то је сад друго
мене је тијело издало
и то само зато што ми је душа била рањена
вољети значи ходати кроз сиуах кроз египат кроз либију
јуришати на тир и газу безумно ићи на мачеве и кола
и копља и коње и слонове
дакле људе на чију људскост се не мисли
газити аракс и еуфрат и крв кривих крв невиних
једнолично истим кораком
газити крв доступнију обилнију јефтинију од воде
на све се човјек навикне то је наша најстрашнија судбина
марширати вјечно напријед са рањеном душом
натопљеном сунцем египта
водама аракса океанима крви и вјечно те дијелити
с боговима с људима
а не одустати од тебе
неки би рекли да то све уопште није љубав
али ко те није волио нема права да ми говори
шта јесте а шта није
не може да ми суди нико од њих

не знају они шта је то – вољети бога
господара азије сунце африке
владара твојих покрета и снова
шта значи остајати упркос свему што те разара
на примјер твој смијех иза застора
док си туђи док војска граби тијела несрећних жена
у оном сладострасном осветничком смијеху
због ког сам знао да пакао постоји
а ти пружаш руке њежне чисте опране бијеле мекане
руке пружаш
иза застора
спуштених да не видиш ипак је то закон рата
закон нужности
добро те подучио аристотел много боље него мене
увијек си знао мудро стић до свог циља
и ти си користио као оруђе наше страсти душе
ријечи и богове
ипак си и ти био напола човјек
што сам се онда надао да нећеш преко земље ићи
као један од њих
а заправо сам увијек знао
знао сам кога слиједим кога волим са сваким болом
више сам те волио
ја сам рођен вјеран и досљедан
али кад си се смијао без мене иза застора то ме бољело
скоро као дјеца скитска у ватрама које смо палили
што смо те ватре палили, александре,
што нисам могао да те оставим тада
што си ватре палио у мени ти и само ти, александре,
реци ми
што и даље мислим
на твоје усне и с окусом ватре неба и хада

што их желим кад ме осуђују
твоје руке препуне крви што сањам
кад ме на слом кајање и патњу осуђују реци ми
али кад си пошао за мнош
моја душа је у свим рањеним мјестима постала златна
нећу те лагати, александре,
волио бих рећи:
нисам желио да кренеш
али то не би била истина
бојао сам се да нећеш поћи
да ме нећеш наћи никад више у сјенама хада
свеједно си пошао први пут ти си слиједио мене
требало је да ти вјерујем раније
али на земљи за нас не би било мјеста знам ја то
ипак се кајем што нисам покушао
иако сам знао да моје очи више не могу
у твоје сунце гледати
само свијет сјена нам је остао сјене су нам једина нада,
сине амона
пошао сам скоро случајно јединим путем
на ком могу ја тебе водити
а плашио сам се да ћеш ме оставити самог
како сам могао сумњати у тебе
ти увијек добијеш што замислиш
замисли јако сада, александре, овдје владају други закони
и требаће ти десет хиљада година да ме нађеш
али прећи ћемо их храбро само слушај мој глас
то је ето звук милости и предаје душе
и слиједи мене и само мене кроз вјетрове
ништа ти приказе не могу сад кад си слијеп
твоје руке су гријешиле често али препознаће ме
твоје руке су гријешиле страшно

али твоје срце је знало коме припада
и зато ће наћи моје лице и у кући вјетрова
ипак је изабрало добро на крају
кад је већ било касно за срећу
али ми срећу међу људима међу утварама од крви и меса
нисмо могли имати
таква је била судбина записана у звијездама
твојих божанских очију
таква је била музика твојих сунца незаситих ириса
твојих хитрих сјечива
твојих непомућених сњежних биоњача
твојих у клопку пролазности земље ухваћених
небеских покрета
сад смо једнаки коначно
у смрти ћемо се наћи само немој одустати
твоје тијело је било први пут несигурно
твоје руке су гријешиле често гријешиле страшно
али први пут, александре, твоје срце је знало
први пут је разумјело језик којим су говориле
моје очи које су те гледале
и схватило значење оног што је прочитало давно давно
у звјезданим картама мојих зјеница у врту пеле
дао сам ти мапу своје душе, александре,
све што један човјек може дати
богу и другом човјеку
ја сам ти дао све што сам имао сад ми остаје да чекам
да ти себе први пут до краја
овој мојој ноћи мом сну даш
слушај мој глас у југовини
вријеме је
крени сада